

Відгук

офіційного опонента на дисертацію Мельника Олександра Володимировича «Наукова, освітянська та громадська діяльність Миколи Ковальського (1929–2006 рр.)», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України

Вивчення історії освіти і науки України є важливим науковим напрямом історичної україністики. Ретельне дослідження життєвого шляху та творчого доробку знакових постатей попередніх поколінь українських інтелектуалів є актуальним завданням сучасних істориків, оскільки на попередніх етапах історіографії в силу різних причин ідеологічного та суспільно-політичного характеру ця проблематика розглядалася вибірково, а часом і упереджено.

Особливої уваги потребує те покоління українських учених, яке працювало на зламі історичних епох кінця ХХ – початку ХХІ ст. Формування його репрезентантів як особистостей і професіоналів відбувалося ще за радянських часів сталінізму та у постсталінський період, а становлення й еволюція – під час «застою» та «перебудови» й на зорі відновлення української незалежності. Вивчення феномену трансформації українського радянського історика на репрезентанта української національної історичної науки часів незалежності кінця ХХ – початку ХХІ ст. представляє значний дослідницький інтерес з погляду теоретико-методологічних та історико-психологічних змін у свідомості працівників інтелектуального співтовариства професійних істориків.

I під таким кутом зору дисертація Мельника Олександра Володимировича «Наукова, освітянська та громадська діяльність Миколи Ковальського (1929–2006 рр.)», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України, уявляється вельми актуальну і своєчасною. Ця тема інтелектуальної історії України близька мені особисто з погляду на тривали роки співпраці з Миколою Павловичем – ще від студентства і навчання в аспірантурі до

підготовки докторської дисертації у стінах Дніпропетровського державного університету, де пройшов цілий період життя та різnobічної діяльності визначного вченого, професора М. П. Ковальського.

На даний момент вже достатньою мірою нагромадилася не тільки достатня джерельна база, а й історіографічна традиція (це праці А. Є. Атаманенко, В. Б. Атаманенка, Ю. А. Мицика, О. А. Удода, Г. К. Швидько та ін.), що дає можливість дисертанту здійснити їх науковий аналіз і синтез і розкрити важливу дисертаційну проблему, якою є поступ вищої української освіти і науки крізь призму діяльності професора М. П. Ковальського.

Позитивно, що наукову розробку такої важливої теми здійснив сформований дослідник, який володіє необхідними компетенціями, вміннями та навичками. Переконливим свідченням цієї тези є ті складові дисертації, що містять загальну характеристику роботи у вступній частині. Так, можна стверджувати, що всі основні елементи вступу, а це актуальність теми, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, мета і завдання, об'єкт і предмет, хронологічні рамки та територіальні межі дисертації, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, апробація результатів дисертаційної роботи, публікації та структура дисертації, опрацьовані достатньо кваліфіковано (с. 4–8).

Автор дисертації поставив на меті «комплексне вивчення біографії, наукового доробку, організаційної та громадської діяльності М. Ковальського», а завданнями – дослідити стан наукової розробки проблеми та інформативні можливості джерельної бази, головні етапи професійного розвитку та становлення історичних зацікавлень науковця, погляди та підходи М. Ковальського до вирішення проблем історії України, внесок ученого у розробку теоретико-методологічних і практичних питань джерелознавства, історіографії й інших спеціальних історичних дисциплін, особливості та процес становлення наукової школи під керівництвом історика, його організаційну діяльність у напрямі заснування та

функціонування дослідницьких товариств, підготовки та проведення наукових форумів, форми і напрями громадської діяльності. Об'єктом дослідження є процес розвитку історичної науки в Україні в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст., а предметом – діяльність М. Ковальського як представника української історичної науки, педагога, громадського діяча, дослідника історії України та спеціальних історичних дисциплін (с. 5).

У цілому можна погодитися з такою постановкою проблеми автором, хоча не можна утриматися й від деяких зауваг. По-перше, О. В. Мельник задекларував у меті комплексне вивчення біографії М. П. Ковальського, втім за межами завдань дослідження опинилося приватне в житті вченого і педагога, а вивчення цього аспекту, безсумнівно, збагатило б «комплексність» роботи. Звичайно, задекларований підхід дисертанта цілком вкладається в річище попередньої історіографічної традиції, хоча в новітній українській історичній науці вже намітилася тенденція до вивчення, поряд з науково-освітнім, громадським, і приватних (родинних, сімейних, дружніх, морально-психологічних, етичних, естетичних, духовних, тілесних, дозвільних сюжетів), які були пов'язані та впливали на інтелектуальні складові біографії вченого та педагога. Втім і сам дисертант не зміг уникнути розгляду чинників приватного характеру, які в окремих випадках, поряд із громадськими, мали безпосередній вплив на прийняття важливих життєвих рішень ученого (с. 80). Хоча вивчення приватного в житті та діяльності вченого та педагога ще потребує на системне вивчення.

По-друге, аналізуючи завдання роботи, не можна не відмітити помітну увагу дисертанта до історіографічно-джерелознавчих аспектів діяльності професора М. П. Ковальського, що само по собі є цілком природним, враховуючи особистість ученого. Втім, слід пам'ятати, що дана дисертація захищається за спеціальністю 07.00.01 – Історія України, а тому цілком справедливо використовуючи синергетичний підхід, про що треба б було наголосити у дисертації, слід у центрі уваги тримати аспекти, притаманні саме специфіці предмету вітчизняної історії. В цьому контексті було б варто,

реалізуючи людиноцентричний підхід, виразніше акцентувати на місці й ролі відомого вченого і педагога у розвитку вищої історичної освіти і науки за непростих умов постсталінського періоду часів від М. С. Хрущова до Ю. В. Андропова, а також у періоди горбачовської «перебудови» та початків відновленої незалежності України. Гадаю, що показ різnobічної інтелектуальної діяльності М. П. Ковальського на ширшому суспільно-політичному та етнокультурному тлі тільки збагатив би дану роботу. Іншими словами, в процесі створення наукової біографії вченого варто звертати пильну увагу не тільки на інтелектуальній «текст», а й на його «контекст». Останній дозволить глибше зрозуміти особливості появи і самого «тексту». Втім, зазначу, що дисертант звертав увагу на впливи ідеології й політики на процес формування і становлення особистості М. П. Ковальського як ученого й педагога (с. 38, 44, 76, 77 та ін.).

Свідченням належного теоретичного рівня дисертації О. В. Мельника є перший розділ «Методологія, історіографія та джерельна база дослідження» (с. 9–33). В ньому дисертант продемонстрував добре знання зарубіжних і вітчизняних історіографічних здобутків у галузях біографістики, біоісторіографії, просопографії та інтелектуальної історії (с. 9–17); керуючись проблемно-хронологічним принципом, розкрив особливості та динаміку історіографічного процесу (с. 17–25); проаналізував структуру джерельної бази дослідження, виділив її документальну та наративну складові; окреслив архівознавчий та археографічний аспекти (с. 25 – 33).

Слід особливо підкреслити, що О. В. Мельник достатньо скрупульозно змоделював і вивчив джерельну базу роботи, основу якої складають ще недостатньо розроблені архівні джерельні комплекси, виявлені у Державних архівах Волинської, Дніпропетровської, Львівської, Рівненської областей, у відомчих архівах семи освітніх, наукових і музеїніх установ Дніпропетровська, Львова, Острога. Загалом можна вести мову про достатньо високий рівень репрезентативності та вірогідності опрацьованої

джерельної бази, що стало підґрунтям належного професійного рівня даної роботи.

Разом із тим ця складова дисертації О. В. Мельника не позбавлена окремих недоліків та дискусійних місць. Так, у підрозділі 1. 1 «Теоретико-методологічні засади праці» автор, на наш погляд, не зовсім правомірно звузив «теоретико-методологічну основу дисертації» до «наукових розвідок в напрямах біографістики, біоісторіографії, просопографії, що спрямовані на визначення основних підходів до написання біографій учених та оцінки їх внеску в розвиток науки» (с. 9). Не заперечуючи вищезазначеного, зауважимо, що не менш важливими є наукові праці в царині інтелектуальної історії, історії освіти та науки України. Окрім того, варто звернути увагу й на те, що в наведеному авторському формулюванні явно бракує деяких методологічних аспектів «теоретико-методологічної основи», а саме: теоретико-методологічних *підходів, принципів та методів*. І якщо «принципи» та «методи» все ж таки з'являються в тексті дещо пізніше (с. 16), то авторські «підходи», на жаль, відсутні. Щодо методів даного дослідження, то в конкретно-історичній праці було б доцільно розмежувати спеціально-історичні методи (власне історіографічні та джерелознавчі) та конкретно-історичні, серед яких назвати й такі, як історико-типологічний та культурно-історичний. Ведучи мову про науковий спадок М. П. Ковальського, дисертанту було б доцільно згадати рецензії відомого вченого, а їх налічується понад 20. Простежуючи вплив М. П. Ковальського на розвиток історичної науки, було б слушно звернути увагу на посилання в монографіях, археографічних публікаціях та авторефератах дисертацій на праці відомого історика. Робота виграла б, якби автор подав до першого розділу загальні висновки, яких, на жаль, бракує (с. 33).

Значну увагу О. В. Мельник приділив життєвому і творчому шляху М. П. Ковальського, чому присвячено другий розділ дисертації (с. 34–93). Ця частина роботи вирізняється насиченістю сюжетних ліній. Цілком логічно,

що дисертант розпочав свій аналіз постаті історика з юнацьких років і навчання в Острозькому педагогічному училищі та Львівському університеті ім. І. Франка. На різноманітному першоджерельному матеріалі автор добре показав процес формування особистості М. Ковальського, виділив чинники, які зумовили його зацікавлення історію (с. 34–47).

Звичайно, особливу роль відіграво перебування М. Ковальського на історичному факультеті ЛДУ імені І. Франка, де у 1951–1952 рр. працювало 22 викладачі, з яких 14 мали наукові ступені та вчені звання. Саме тут склалося коло особистостей (проф. І. Вейцківський, Д. Похілевич, Я. Кіс, М.-О. Смішко, І. Старчук, Р. Гарасимчук, Г. Гербільський), котрі впливали на молодого історика (с. 42). Дисертант показав непростий процес формування історика-професіонала. Наприклад, звернув увагу на вимушений перехід в 1950 р. студента М. Ковальського з очної на заочну форму навчання, спричинений «морально-етичними і методологічними міркуваннями» періоду пізнього сталінізму (с. 44–45). Важливими віхами в утвердженні М. П. Ковальського як професіонала-історика стало закінчення ним із відзнакою університету, вступ до аспірантури, успішний захист кандидатської дисертації 16 червня 1958 р. та здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук (с. 46–47).

Важливою сюжетною лінією другого розділу дисертації став показ початків професійної діяльності історика у наукових та освітніх установах Острога та Львова (с. 47–58). Тут О. В. Мельник цілком логічно сконцентрував виклад на науковій роботі М. П. Ковальського в Острозькому краєзнавчому музеї, педагогічній діяльності в острозьких СШ № 3 та № 2, погодинному викладанні у ЛДУ ім. І. Франка та методичній роботі Львівському обласному інституті вдосконалення вчителів. У 1958 р. він розпочав наукову роботу в Українському державному музеї етнографії та художнього промислу.

Продовження викладу життєвого і творчого шляху М. П. Ковальського знаходимо в наступному тематичному сюжеті,

присвяченому освітянській діяльності М. П. Ковальського у Дніпропетровському університеті, що охоплювала великий період від 1963 р. до середини 1990-х рр. Ця частина дисертації вирізняється помітним прирошенням конкретно-історичного матеріалу, який розкриває різnobічну діяльність М. П. Ковальського спочатку у Криворізькому загальнонауковому факультеті (1963–1967), що входив до структури ДДУ, а затим на кафедрі історії СРСР та УРСР (1967–1972), на кафедрі історіографії та джерелознавства (1972–1994). О. В. Мельник добре показав талант М. П. Ковальського не тільки як науково-педагогічного працівника, лектора і дослідника, а водночас і як організатора вищої освіти і науки на посадах декана історико-філологічного факультету (1970–1971), декана заочного факультету (1973–1982), завідувача кафедри історіографії та джерелознавства (1978–1994) (с. 58–78). Важливою віхою науково-педагогічної біографії М. П. Ковальського став захист ним докторської дисертації на історичному факультеті Московського університету 23 листопада 1984 р., здобуття ним наукового ступеня доктора історичних наук і вченого звання професора у 1985 р. (с. 75–76).

Високо оцінюючи цю частину дисертації, слід водночас зауважити, що деякі положення авторського викладу потребували більшого обґрунтування. Так, із тексту не зовсім зрозуміло, чому М. П. Ковальський не став деканом відновленого історичного факультету в червні 1971 р., хоча його робота на попередній посаді декана історико-філологічного факультету була оцінено подякою і грамотою (с. 66–67). Потребує глибшої проробки тема «Історик М. П. Ковальський і влада» періоду 1970-х – початку 1990-х рр., хоча певні підходи до її розкриття присутні в роботі (с. 76–77).

Цілком можна погодитися з тезою автора, що «діяльність М. Ковальського сприяла піднесення авторитету української історичної науки» (с. 78). Водночас зазначу, що посилило б цю частину роботи й застосування автором методу мережевого аналізу, який останнім часом набув популярності в контексті студій з інтелектуальної історії. Його використання

зробило б можливим моделювання інтелектуальної мережі М. П. Ковальського.

На жаль, в цьому розділі дисертант не зміг уникнути й окремих фактичних помилок. Так, у тексті ректора ДДУ проф. В. І. Моссаковського названо проф. В. Московським (с. 65).

Належним чином показано в дослідженні острозький період у біографії вченого (с. 79–93). До безсумнівних здобутків О. В. Мельника належить виявлення причин переїзду М. П. Ковальського з Дніпропетровська до Острога (с. 79–80), показ значної ролі професора у відновленні вишого навчального закладу в Острозі – Острозького колегіуму в 1994 р. та Острозької академії в 1996 р. (с. 81–84), його великих зусиль у справі налагодження діяльності цього ВНЗ на посадах проректора з навчально-наукової роботи (1994–1995) та проректора з наукової роботи (1995–2005) (с. 84–86, 91), завідувача кафедри соціально-історичних дисциплін (1994–1995), завідувача кафедри історії та культурології (1995–1996) (с. 87–88), професора-педагога і вченого (с. 88–93).

Значний дослідницький інтерес викликає науковий аспект діяльності професора М. П. Ковальського, розкритий у розділі З «Внесок дослідника в українську історичну науку» (с. 94–140). Цілком закономірно, що О. В. Мельник розпочав виклад цієї частини дисертації з доробку вченого в царині джерелознавства, історіографії та спеціальних історичних дисциплін, які посідають центральне місце у творчій спадщині історика, що налічує 538 наукових, науково-публіцистичних праць та рецензій (с. 94).

Важливо, що дисертанту вдалось показати внесок М. П. Ковальського в розвиток теоретичного джерелознавства, зокрема теоретичних питань евристичної діяльності, особливо у чотирьох частинах праці вченого «Источниковедение истории Украины XVI–XVII в.» ще у 1977–1979 рр., у розробку понять «джерельна база», «структура джерельної бази» (в період 1980-х – 1990-х рр.), у визначення історичного джерела, предмета джерелознавства, основних методологічних принципів вивчення і

використання джерел, у послідовність основних стадій роботи з джерелами тощо в період кінця 1980-х – початку 2000-х рр. Від початку 1970-х рр. М. П. Ковальський вивчав проблему класифікації джерел (с. 94–102).

О. В. Мельник цілком точно відмітив, що «основну частину наукового доробку М. Ковальського складають конкретно-джерелознавчі дослідження, присвячені писемним джерелам», акцентував на класифікації писемних джерел XVI–першої половини XVII ст., які вчений поділяв на два роди: документальні та наративні, звертав основну увагу на аналіз окремих пам'яток і джерельних комплексів первого роду, розкрив її внутрішню структуру (с. 102–104). Дисертант правильно відмітив, що основою джерелознавчих досліджень М. П. Ковальського стали документи з архівів, рукописних відділів бібліотек і музеїв, проаналізував важливі джерельні комплекси, зокрема такі, як Литовська, Волинська та Коронна метрики, збірки Радзимінського й Оссолинського, колекції Сангушків, Київської археографічної комісії, Історичного товариства Нестора літописця та ін. (с. 105–106). Детальніше О. В. Мельник показав різні аспекти вивчення вченим Литовської метрики, звернув увагу на дослідження актів судово-адміністративних установ, корпусу книг Коронної метрики (с. 106–110).

За спостереженням автора дисертації, від початку 1970-х рр. М. П. Ковальський аналізував наративи з історії України XVI–першої половини XVII ст., зокрема українські, білоруські, російські літописи, хронографи, публіцистику, свідчення очевидців, мемуари, описи українських земель та історико-географічні твори іноземних авторів. При цьому визначав наявність і стан збереження, типологію і класифікацію пам'яток, генезис та атрибуцію оповідей, їх репрезентативність (с. 110–116).

Цілком правомірно О. В. Мельник акцентував на тому, що М. П. Ковальський вперше в історіографії розробив класифікацію опублікованих джерел за видовою належністю, тематикою та хронологією. Зокрема, всебічному аналізу було піддано серію томів «Архива Юго-Западной России», публікації джерел радянського періоду (с. 116 – 118).

Не менш важливими були дослідження М. П. Ковальського у галузях історіографії джерелознавства, джерелознавства історіографії, історіографії історії України, теорії та методології історіографії, біоісторіографії, які добре розкриті в дисертації О. В. Мельника (с. 120–132).

Поряд з джерелознавчими та історіографічними дослідженнями, які переважали у творчій спадщині вченого, у його працях висвітлювалися проблеми історії України, про що йдеться в підрозділі 3.2 дисертації. В центрі уваги О. В. Мельника опинилася праця «Історія України. Ч. 1. Від стародавньої історії до XVII століття: Конспекти лекцій», написана у співавторстві з Ю. А. Мициком (с. 133–134). Дисертант виділив також комплекс праць про минуле Львова та Львівщини, Острога й Острожчини (с. 136–137). У цьому контексті доцільно б було зробити узагальнення про місце і роль історичної регіоналістики та історичного краєзнавства у творчості вченого. Звернув увагу дисертант і на висвітлення М. П. Ковальським минулого книгодрукування на українських землях (с. 137–139), на діяльності острозьких освітіян, вчених, просвітників (с. 139 – 140).

На жаль, у цілому інформативний, змістовний третій розділ дисертації О. В. Мельника, який дає чітке уявлення про М. П. Ковальського як вченого-історика, про його конкретний внесок у розвиток історичної науки, не містить загального висновку (с. 140).

Логічним продовженням сюжетної лінії третього розділу є два підрозділи завершального четвертого розділу дисертації «М. Ковальський як організатор науки та громадський діяч». Це, зокрема 4.1 «Особливості «школи Ковальського»» (с. 141–163) та 4.2 «Організація вченим наукових заходів та установ» (с. 163–179). Взагалі ці структурні четвертого розділу органічно пов’язані з попереднім і, можливо, доцільніше було б об’єднати їх в єдиний розділ.

Значний дослідницький інтерес уявляє собою сюжет про наукову школу М. П. Ковальського. Автор дисертації належним чином показав її феномен як

провів історіографічний і термінологічний аналіз її внутрішнього змісту, дослідив, що більшість дослідників визначають її феномен як «дніпропетровської наукової школи джерелознавства» (А. Атаманенко, В. Атаманенко, С. Дарчик, В. Яремчук) (с. 145–146), розкрив особливості її формування в несприятливих умовах періоду застійних років радянського періоду (с. 141–143), наголосив на її найбільшої «реальності» серед усіх співтовариств істориків України радянської доби і висвітлив ознаки такої реальності (с. 145, 151 – 152), торкнувся проблеми схоларної ідентичності в інтелектуальному просторі (с. 148 – 151).

О. В. Мельник зробив певні уточнення в періодизації розвитку дніпропетровської джерелознавчої школи. Виділивши три стадії в її функціонуванні (за І. Колесник), зокрема I етап, пов’язаний визначенням тематики та українських пріоритетів (1972–1978), II етап – період зміни проблематики школи на користь українознавчої тематики, виникнення інтересу до історичної урбаністики, теорії та історіографії джерелознавства (1978–1994), III етап – пов’язаний з переїздом до Острога, куди перемістився організаційний центр школи, період творчих рефлексій, підбиття підсумків, пам’яті своїх учителів (с. 152), дисертант показав, що визначені хронологічні межі «більше пов’язані з перебуванням М. Ковальського, саме як засновника школи, в різних науково-освітніх структурах, довкола яких і відбувалося її формування» (с. 152–153).

Важливо, що О. В. Мельник дослідив механізми і шляхи формування наукової школи М. П. Ковальського (с. 153–156), визначив джерелознавчу концепцію, яка об’єднала представників наукової школи (с. 156–157), виявив, що з 15 дисертацій джерелознавчого характеру, належних до наукової школи, 14 стосувалися конкретних історичних джерел або їх комплексів (с. 159), розкрив критерії наукової школи (с. 160 – 163).

Не менш змістовним є сюжет про організацію вченим наукових заходів та установ. В ньому автор виділив і розкрив три основні напрями діяльності М. П. Ковальського. Це організація випусків та редактування збірників

наукових статей; заснування та спрямування діяльності науково-дослідних товариств або їх філій; організація та проведення наукових конференцій. В процесі організаційної роботи яскраво виявився «науково-організаційний талант М. Ковальського» (с. 163–179). Важливими є узагальнення дисертанта про організацію М. П. Ковальським наукових форумів з етнографії у Львові, з історіографії та джерелознавства – у Дніпропетровську, з грушевськознавства та інші – в Острозі, про роботу вченого з видання наукових збірників, із заснування науково-дослідних товариств чи їх відділів, зокрема Дніпропетровської підсекції Української зональної секції Наукової Ради з історіографії і джерелознавства при Відділі історії АН СРСР, Дніпропетровського й Острозького відділень Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України, Острозького осередку УІТ (с. 178–179).

У підрозділі 4.3 О. В. Мельник дослідив основні напрямки громадської діяльності М. П. Ковальського (с. 179 – 187). При цьому було показано його долучення ще з юнацького віку до різних напрямів трудової, суспільно-політичної та культурно-побутової діяльності, котра найчастіше пов’язана з участю в університетських структурах навчально-виховного спрямування (с. 180 – 184), розглянуто громадську активність ученого з погляду на його вплив на оточуюче середовище, зокрема в царині охорони пам’яток історичної давнини (залишків фортеці Kodak), збереження україномовності обласної газети «Зоря», екології та природного стану рідної Острожчини (с. 185–187).

У контексті проблеми громадської діяльності М. П. Ковальського, на наш погляд, заслуговують на ретельне дослідження такі сюжети, як громадсько-політичні погляди М. П. Ковальського, їх формування, становлення та еволюція; відносини вченого і педагога з комуністично-радянською владою, системою на різних етапах її функціонування. Втім, це скоріше рекомендації на майбутнє. На жаль, змістовний розділ дисертації не супроводжується висновками по цій частині роботи (с. 187).

Загальні висновки по дисертації О. В. Мельника достатньо розкривають основні положення й узагальнення всіх складових праці, вони є репрезентативними, вірогідними й науково новими, дають цілісне уявлення про авторську концепцію (с.188–190).

Текст дисертації викладено науковим стилем, характеризується високим рівнем загальної української мовної культури з використанням загальноприйнятої сучасної наукової термінології. На джерела та результати досліджень інших авторів зроблені конкретні бібліографічні посилання. Належним чином, згідно з державним стандартом, оформлено список використаних джерел, котрий налічує 920 бібліографічних позицій (с. 191–280). З цікавістю читаються змістовні додатки, які містять перелік праць М. П. Ковальського за 1986–2010 pp. (с. 281–285), перелік публікацій про М. П. Ковальського за 2000–2016 pp. (с. 286–293), фотоматеріали (с. 294–305).

Автореферат достатньо повно розкриває основні положення представленого дослідження, яке має не тільки теоретичне, а й практичне значення. Опубліковані наукові праці (15 публікацій, в тому числі 4 фахові статті та 3 статті у виданнях, зареєстрованих у міжнародних наукометрических базах даних) достатньою мірою відображають зміст дисертації.

Таким чином, дисертація «Наукова, освітянська та громадська діяльність Миколи Ковальського (1929–2006 pp.)» є концептуально обґрунтованим, науково новим, самостійним і завершеним дослідженням, яке містить помітне припущення конкретно-історичного, історіографічного та джерельного матеріалу, достовірні результати, вносить помітний внесок у розв'язання важливої наукової проблеми та написана у відповідності з державними кваліфікаційними вимогами, визначеними «Порядком присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами, затвердженими Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р. та № 1159 від 30

грудня 2015 р., до дисертаційних робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук, а її автор – Мельник Олександр Володимирович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

Офіційний опонент

доктор історичних наук, професор

декан історичного факультету,

 С. І. Світленко

професор кафедри історії України,

Дніпропетровського національного

університету імені Олеся Гончара

19.05.2017р.

Вчений секретар

T.B. Хоракек